

Волуйко О. М.,
начальник кафедри правового забезпечення
службово-бойової діяльності Київського
факультету Національної академії
Національної гвардії України, кандидат
юридичних наук

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ПРОТИДІЯ НЕЗАКОННОМУ ОБІГУ ЗБРОЇ В УКРАЇНІ

Незаконний обіг вогнепальної зброї, вибухових речовин та пристроїв становить підвищену загрозу публічній безпеці. У нашій державі кожного року реєструється велика кількість кримінальних правопорушень, пов'язаних із незаконним обігом вогнепальної зброї, бойових припасів і вибухових речовин. Ці кримінальні правопорушення, у свою чергу, створюють умови для вчинення інших, більш тяжких кримінальних правопорушень, що й визначає їх суспільну небезпеку.

Основну масу зареєстрованих в Україні кримінальних правопорушень, вчинених із застосуванням вогнепальної зброї становлять убивства, нанесення тяжких тілесних ушкоджень, розбої, вимагання, умисне знищення майна, тероризм, захоплення заручників, бандитизм, хуліганство.

Міжнародна спільнота визнає незаконний обіг зброї не тільки внутрішньою проблемою окремо взятої держави, а й частиною транснаціональної організованої злочинності, нарівні з незаконним обігом наркотиків, відмиванням коштів, фінансуванням тероризму тощо. Крім того, незаконний обіг зброї в окремій країні загрожує стабільності сусідніх країн.

У зв'язку з цим, запровадження та реалізація ефективних заходів щодо запобігання нелегальному обігу зброї є питанням загальнодержавного значення. Одним з складових елементів протидії незаконному обігу зброї є застосування кримінально-правових норм та притягнення винних осіб до кримінальної відповідальності за вчинення протиправних діянь у цій сфері.

У кримінально-правовому значенні складовими незаконного обігу зброї в широкому розумінні є: переміщення через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю вибухових речовин, зброї та боеприпасів (крім гладкоствольної мисливської зброї та бойових припасів до неї) (ст. 201 КК); викрадення, привласнення, вимагання вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин чи радіоактивних матеріалів (ст. 262 КК); носіння, зберігання, придбання, передача чи збут вогнепальної зброї (крім гладкоствольної мисливської), бойових припасів, вибухових речовин або вибухових пристроїв (ст. 263 КК); виготовлення, переробка чи ремонт вогнепальної зброї або її фальсифікація, незаконне видалення чи зміна її маркування, або незаконне виготовлення бойових припасів, вибухових речовин чи

вибухових пристроїв (ст. 263-1 КК); недбале зберігання вогнепальної зброї або бойових припасів (ст. 264 КК), незаконне виготовлення будь-якого ядерного вибухового пристрою чи пристрою, що розсіює радіоактивний матеріал або випромінює радіацію (ст. 265-1 КК); порушення правил зберігання, використання, обліку, перевезення вибухових речовин або інших правил поводження з ними, а також незаконне пересилання цих речовин чи матеріалів поштою або вантажем (ст. 267 КК); перевезення на повітряному судні вибухових речовин (ст. 269 КК); вивезення за межі України сировини, матеріалів, обладнання, технологій, які можуть бути використані для створення ракетної, ядерної, хімічної, інших видів зброї (ст. 333 КК); викрадення, привласнення, вимагання зброї, бойових припасів, вибухових або інших бойових речовин (ст. 410 КК); умисне або необережне знищення або пошкодження зброї, бойових припасів (ст. ст. 411, 412 КК); втрата або зіпсування ввірених для службового користування зброї, бойових припасів (ст. 413 КК); порушення правил поводження зі зброєю, а також із боєприпасами, вибуховими речовинами (ст. 414 КК); розроблення, виробництво, придбання, зберігання, збут, транспортування зброї масового знищення (ст. 440 КК) [1, с. 63].

Незважаючи на те, що вказані кримінальні правопорушення розташовані у різних розділах Особливої частини КК України, їх безпосереднім об'єктом виступають суспільні відносини в сфері обігу зброї, бойових припасів та вибухових речовин [2]. Додатковим об'єктом може виступати життя, здоров'я, власність, довкілля та інші суспільні відносини, яким заподіюється шкода при вчиненні цих кримінальних правопорушень.

На вирішення питання про притягнення до кримінальної відповідальності за вчинення кримінальних правопорушень у сфері незаконного обігу зброї суттєво впливає встановлення їх предмету. Так, предметом вказаних кримінальних правопорушень виступають вогнепальна та холодна зброя, боєприпаси, вибухові речовини, вибухові пристрої, радіоактивні, хімічні, біологічні та вибухонебезпечні матеріали. Природа зброї та предметів, що становлять підвищену безпеку для оточення, полягає в тому, що вони є джерелами підвищеної небезпеки для життя та здоров'я людей, майна, довкілля. Здатність знищення, пошкодження навколишнього середовища є їх об'єктивною і основною ознакою. Тому предмети даних кримінальних правопорушень мають бути придатними для спричинення руйнувань, мати властивості спричиняти тілесні ушкодження чи смерть людині, заподіювати значну матеріальну шкоду.

З об'єктивної сторони такі кримінальні правопорушення переважно характеризуються проявом суспільно небезпечного діяння (формальні склади). Деякі з них, наприклад, недбале зберігання вогнепальної зброї чи бойових припасів, мають матеріальні склади. Для них обов'язковим є наявність причинного зв'язку між діянням та наслідком.

Заподіяння шкоди життю і здоров'ю, майнової шкоди може також виступати і способом вчинення окремих кримінальних правопорушень, наприклад, розбій з метою викрадення вогнепальної зброї (ч. 3 ст. 262 КК). У залежності від тяжкості заподіяної при цьому шкоди такі дії можуть охоплюватись як нормами про відповідальність за кримінальні правопорушення у сфері незаконного обігу зброї, так і потребувати кваліфікації за сукупністю з іншими кримінальними правопорушеннями.

Суб'єкт кримінальних правопорушень, передбачених ст.ст. 201, 262, 263, 263-1, 264, 265-1, 267, 269, 333, 440 КК України, загальний, тобто фізична осудна особа, яка на момент вчинення кримінального правопорушення досягла 16 років. Разом з тим, за вчинення крадіжки, грабежу, розбою і вимагання предметів, передбачених ст. 262 КК, відповідальність настає з 14-річного віку. Крім того, суб'єктом цього ж кримінального правопорушення може бути службова особа, яка зловживає своїм службовим становищем.

Суб'єктом кримінальних правопорушень, передбачених ст. 410, 411, 412, 413, 414 виступає військовослужбовець, тобто особа, яка проходить дійсну військову службу у складі Збройних сил України та інших військ відповідно до законодавства України. Так, до військовослужбовців належать: особи офіцерського складу, прапорщики, мічмани, військовослужбовці строкової служби і військової служби за контрактом Збройних сил України, Державної прикордонної служби України, Національної гвардії України, Служби безпеки України, військ цивільної оборони, а також інших військових формувань, створених відповідно до законодавства України та курсанти військових закладів освіти.

Суб'єктивна сторона кримінальних правопорушень у сфері незаконного обігу зброї переважно характеризується умислом. Посягання, що полягають у порушенні певних правил, вчиняються зі змішаною формою вини. Необережна форми вини може мати місце лише при вчиненні необережного знищення або пошкодження зброї, бойових припасів (ст. ст. 411, 412 КК України).

Підсумовуючи викладене, потрібно констатувати, що, незважаючи на посилення кримінальної відповідальності за незаконне поводження зі зброєю та вибухонебезпечними матеріалами, ефективність кримінально-правової протидії кримінальним правопорушенням у сфері незаконного поводження зі зброєю залишає бажати кращого. І це свідчить про те, що саме лише посилення санкцій чи механічне збільшення кількості статей у КК України навряд чи сприятиме покращенню рівня боротьби зі злочинністю, у тому числі й у сфері незаконного обігу зброї [3, с. 255]. Більше того, нічим не підтверджено, що зростання кількості кримінальних правопорушень у цій сфері обумовлюється неефективністю діючих кримінально-правових санкцій, адже відповідно до ч. 2 ст. 50 КК України покарання має на меті не тільки кару, а й виправлення засуджених, а також запобігання вчиненню нових кримінальних правопорушень як засудженими, так і іншими особами.

Список використаних джерел

1. Андреев Д. В. Поняття та види незаконного обігу зброї. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ ім. Е. О. Дідоренка*. Северодонецьк, 2017. № 2 (78). С. 62–69.

2. Фріс П. Щодо кримінальної відповідальності за незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами (ст. 263 КК). *Юридичний вісник України*. URL: <https://lexinform.com.ua/yuridychna-praktyka/shhodo-kryminalnoyi-vidpovidalnosti-za-nezakonne-povodzhennya-zi-zbroyeu-bojovymy-grupasamy-abo-vybuhovymy-rechovynamy-st-263-kk-ukrayiny>.

3. Свірін М. О. Запобігання підрозділами Національної поліції злочинам, пов'язаним з незаконним обігом зброї. *Вісник ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка*. 2016. № 4 (76). С. 254–259.

Габуда А. С.,

доцент кафедри публічного та приватного права Прикарпатського факультету (м. Івано-Франківськ) Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент;

Єфимчук С. С.,

курсант 2 курсу Прикарпатського факультету (м. Івано-Франківськ) Національної академії внутрішніх справ

ІНТЕРНЕТ-ШАХРАЙСТВО

Чи не найактуальнішою соціально-правовою проблемою сучасного суспільства є кримінальні правопорушення проти власності. Серед них, значне поширення мають випадки шахрайства, яке дуже часто вчинюється з використанням мережі Інтернет.

Згідно ст. 190 Кримінального кодексу України поняття «шахрайство» трактується як заволодіння чужим майном або придбання права на майно шляхом обману чи зловживання довірою [1]. Водночас слід зазначити про те, що ця кримінально-правова норма в описовій диспозиції розкриває базовий склад для спеціальних складів шахрайства, передбачених ст.ст. 262, 308, 312, 313, 357, 410 КК та ст. 289 КК в частині незаконного заволодіння транспортним засобом шляхом шахрайства [2, с. 165].

У науковій літературі існують різноманітні підходи до класифікації шахрайств, зокрема виокремлюють інтернет-шахрайство, шахрайство у сфері надання туристичних послуг, шахрайство пов'язане із працевлаштуванням, фінансове шахрайство, шахрайство на фінансових ринках у біржовій торгівлі, шахрайство пов'язане із заволодінням нерухомістю, шахрайство у сфері іпотечного кредитування, шахрайство у сфері страхових послуг, шахрайство у сфері